

MUHANDISLIK

& IQTISODIYOT

№4

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

2026 APREL

Milliy nashrlar

OAK: <https://oak.uz/pages/4802>

05.00.00 - Texnika fanlari
08.00.00 - Iqtisodiyot fanlar

Google Scholar

OPEN ACCESS

ULRICHSWEB™
GLOBAL SERIALS DIRECTORY

Academic
Resource
Index
ResearchBib

ISSN INTERNATIONAL
STANDARD
SERIAL
NUMBER
INTERNATIONAL CENTRE

CYBERLENINKA

OpenAIRE

ROAD

INDEX COPERNICUS
INTERNATIONAL

BASE

Crossref

НАУЧНАЯ ЭЛЕКТРОННАЯ
БИБЛИОТЕКА
LIBRARY.RU

ISSN: 3060-463X

РЭУ.РФ
РОССИЙСКИЙ ЭКОНОМИЧЕСКИЙ УНИВЕРСИТЕТ
ИМЕНИ Г.В. ПЛЕХАНОВА
ТАШКЕНТСКИЙ ФИЛИАЛ

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Elektron nashr, 2026-yil, aprel.

Bosh muharrir:

Zokirova Nodira Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, DSc, professor

Bosh muharrir o'rinbosari:

Shakarov Zafar G'afrovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori, PhD, dotsent

Tahrir hay'ati:

Abduraxmanov Kalendar Xodjayevich, O'z FA akademigi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Sharipov Kongratbay Avezimbetovich, texnika fanlari doktori, professor

Maxkamov Baxtiyor Shuxratovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Abduraxmanova Gulnora Kalandarovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shaumarov Said Sanatovich, texnika fanlari doktori, professor

Turayev Bahodir Xatamovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Allayeva Gulchexra Jalgasovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Arabov Nurali Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Maxmudov Odiljon Xolmirzayevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Xamrayeva Sayyora Nasimovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bobonazarova Jamila Xolmurodovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Irmatova Aziza Baxromovna, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Bo'taboyev Mahammadjon To'ychiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori, professor

Shamshiyeva Nargizaxon Nosirxuja kizi, iqtisodiyot fanlari doktori, professor,

Xolmuxamedov Muhsinjon Murodullayevich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Xodjayeva Nodiraxon Abdurashidovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Amanov Otabek Amankulovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Toxirov Jaloliddin Ochil o'g'li, texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Qurbonov Samandar Pulatovich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Zikriyoyev Aziz Sadulloyevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tabayev Azamat Zaripbayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sxay Lana Aleksandrovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Ismoilova Gulnora Fayzullayevna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Djumaniyazov Umrbek Ilxamovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kasimova Nargiza Sabitdjanovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi, dotsent

Kalanova Moxigul Baxritdinovna, dotsent

Ashurzoda Luiza Muxtarovna, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sharipov Sardor Begmaxmat o'g'li, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Tursunov Ulug'bek Sativoldiyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), dotsent

Bauyetdinov Majit Janizaqovich, Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti dotsenti, PhD

Botirov Bozorbek Musurmon o'g'li, Texnika fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Sultonov Shavkatjon Abdullayevich, Kimyo fanlari doktori, (DSc)

Jo'raeva Malohat Muhammadovna, filologiya fanlari doktori (DSc), professor.

Yusupov Maxamadamin Abduxamidovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor

Kalonova Moxigul Baxritdinovna, iqtisodiyot fanlari nomzodi (PhD), dotsent

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari nomzodi (DSc), professor.

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Norboyev Odil Abrayevich, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD), dotsent

Nasimov Dilmurod Abdulloyevich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Mirzayev Kulmamat Djanzakovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Karimova Nilufar Sadirdin qizi, iqtisodiyot fanlari bo'yicha falsafa doktori (PhD)

Pardaev Umidjon Uralovich, iqtisodiyot fanlari doktori (DSc), professor

Xolmirzayev Ulug'bek Abdulazizovich, Iqtisodiyot fanlari doktori (DSc)

muhandislik & iqtisodiyot

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

- 05.01.00 – Axborot texnologiyalari, boshqaruv va kompyuter grafikasi
05.01.01 – Muhandislik geometriyasi va kompyuter grafikasi. Audio va video texnologiyalari
05.01.02 – Tizimli tahlil, boshqaruv va axborotni qayta ishlash
05.01.03 – Informatikaning nazariy asoslari
05.01.04 – Hisoblash mashinalari, majmualari va kompyuter tarmoqlarining matematik va dasturiy ta'minoti
05.01.05 – Axborotlarni himoyalash usullari va tizimlari. Axborot xavfsizligi
05.01.06 – Hisoblash texnikasi va boshqaruv tizimlarining elementlari va qurilmalari
05.01.07 – Matematik modellashtirish
05.01.11 – Raqamli texnologiyalar va sun'iy intellekt
05.02.00 – Mashinasozlik va mashinashunoslik
05.02.08 – Yer usti majmualari va uchish apparatlari
05.03.02 – Metrologiya va metrologiya ta'minoti
05.04.01 – Telekommunikatsiya va kompyuter tizimlari, telekommunikatsiya tarmoqlari va qurilmalari. Axborotlarni taqsimlash
05.05.03 – Yorug'lik texnikasi. Maxsus yoritish texnologiyasi
05.05.05 – Issiqlik texnikasining nazariy asoslari
05.05.06 – Qayta tiklanadigan energiya turlari asosidagi energiya qurilmalari
05.06.01 – To'qimachilik va yengil sanoat ishlab chiqarishlari materialshunosligi
05.08.03 – Temir yo'l transportini ishlatish
05.08.06 – "G'ildirakli va gusenisali mashinalar va ularni ishlatish" (texnika fanlari)
05.09.01 – Qurilish konstruksiyalari, bino va inshootlar
05.09.04 – Suv ta'minoti. Kanalizatsiya. Suv havzalarini muhofazalovchi qurilish tizimlari
10.00.06 – Qiyosiy adabiyotshunoslik, chog'ishtirma tilshunoslik va tarjimashunoslik
10.00.04 – Yevropa, Amerika va Avstraliya xalqlari tili va adabiyoti
08.00.01 – Iqtisodiyot nazariyasi
08.00.02 – Makroiqtisodiyot
08.00.03 – Sanoat iqtisodiyoti
08.00.04 – Qishloq xo'jaligi iqtisodiyoti
08.00.05 – Xizmat ko'rsatish tarmoqlari iqtisodiyoti
08.00.06 – Ekonometrika va statistika
08.00.07 – Moliya, pul muomalasi va kredit
08.00.08 – Buxgalteriya hisobi, iqtisodiy tahlil va audit
08.00.09 – Jahon iqtisodiyoti
08.00.10 – Demografiya. Mehnat iqtisodiyoti
08.00.11 – Marketing
08.00.12 – Mintaqaviy iqtisodiyot
08.00.13 – Menejment
08.00.14 – Iqtisodiyotda axborot tizimlari va texnologiyalari
08.00.15 – Tadbirkorlik va kichik biznes iqtisodiyoti
08.00.16 – Raqamli iqtisodiyot va xalqaro raqamli integratsiya
08.00.17 – Turizm va mehmonxona faoliyati

Ma'lumot uchun, OAK

Rayosatining 2024-yil 28-avgustdagi 360/5-son qarori bilan "Dissertatsiyalar asosiy ilmiy natijalarini chop etishga tavsiya etilgan milliy ilmiy nashrlar ro'yxati"ga texnika va iqtisodiyot fanlari bo'yicha "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali ro'yxatga kiritilgan.

Muassis: "Tadbirkor va ishbilarmon" MChJ

Hamkorlarimiz:

1. Toshkent shahridagi G.V.Plexanov nomidagi Rossiya iqtisodiyot universiteti
2. Toshkent davlat iqtisodiyot universiteti
3. Toshkent irrigatsiya va qishloq xo'jaligini mexanizatsiyalash muhandislari instituti" milliy tadqiqot universiteti
4. Islom Karimov nomidagi Toshkent davlat texnika universiteti
5. Muhammad al-Xorazmiy nomidagi Toshkent axborot texnologiyalari universiteti
6. Toshkent davlat transport universiteti
7. Toshkent arxitektura-qurilish universiteti
8. Toshkent kimyo-texnologiya universiteti
9. Jizzax politexnika instituti

MUNDARIJA

STRATEGIC INTEGRATION OF BUSINESS PLANNING AND FORECASTING IN INDUSTRIAL ENTERPRISES.....	11
Sharipov K.A., Ismatullayev T.R.	
ВКЛАД БАНКОВСКОЙ СИСТЕМЫ В СОЦИАЛЬНО-ЭКОНОМИЧЕСКОЕ РАЗВИТИЕ МАХАЛЛЕЙ РЕСПУБЛИКИ КАРАКАЛПАКСТАН: МЕХАНИЗМЫ, ДИНАМИКА И СТРАТЕГИЧЕСКИЕ ОРИЕНТИРЫ	21
Бабаназарова Гульзар Зиуатдиновна	
BUDJET TASHKILOTLARIDA XARAJATLARNI REJALASHTIRISH VA MOLIVAVIY NAZORATNI TASHKIL ETISH.....	27
Karayev Payzillaxon Yusufxonovich	
FERMER XO'JALIKLARINI MOLIVAVIY QO'LLAB-QUVVATLASHDA SUBSIDIYA AMALIYOTINI TAKOMILLASHTIRISH.....	32
Xakimov Zafar Ibragimovich	
IQTISODIY O'SISHGA ERISHISHDA DAVLAT INNOVATSION VA INVESTITSION SIYOSATINING O'RNI	38
Xaydarova Yorqinoy Asqar qizi	
QURILISH SANOATIDA KORXONALARNI MOLIVALASHTIRISHNING NAZARIY KONSEPSIYALARI VA ZAMONAVIY YONDASHUVLARI.....	44
Igitov Jurabek Kuzibekovich	
ОСОБЕННОСТИ ВЫБОРА СТРАТЕГИИ РАЗВИТИЯ ПРЕДПРИЯТИЙ МЕТАЛЛУРГИЧЕСКОГО КОМПЛЕКСА	50
Абдуллаева Матлуба Нематовна, Акбарова Муфаррах Мухитдиновна	
СОВЕРШЕНСТВОВАНИЕ СИСТЕМЫ КОМПАЕНС-КОНТРОЛЯ В КОМПАНИЯХ С ГОСУДАРСТВЕННЫМ УЧАСТИЕМ В УЗБЕКИСТАНЕ	56
Халтурдиев Айтмурат Маратович	
O'ZBEKISTONDA RAQAMLI IQTISODIYOTNING ICHKI BELGILARI	64
Saatova Lolaxon Ergashevna	
INNOVATSION YONDASHUVLAR ASOSIDA OZIQ-OVQAT KORXONALARIDA RAQOVBATBARDOSHLIKNI OSHIRISH MEKANIZMLARI	71
Pulatov Abdullo	
MAJBURIY IJRO ETISH CHORALARINI TAKOMILLASHTIRISH: MILLIY VA XORIJIY TAJRIBA.....	76
Axmedov Zafarjon Zokirjon	
МОДЕЛЬ ИНТЕГРИРОВАННОЙ СИСТЕМЫ ESG-ТРАНСФОРМАЦИИ И ЭКОНОМИЧЕСКИЕ МЕХАНИЗМЫ ЕЁ РЕАЛИЗАЦИИ НА ПРЕДПРИЯТИИ ПО ПРОИЗВОДСТВУ ПОЛИМЕРНОЙ УПАКОВКИ	80
Ташпулатов Дильмурад Рустамович	
KORPORATIV KORXONALARDA KAPITALNI BUDJETLASHTIRISH JARAYONINI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	85
Latipova Shaxnoza Maxmudovna	
INNOVATSION MENEJMENTDA KOMMUNIKATSIYA VA TASHKILY MOSLASHUVCHANLIKNING ROLI: O'ZBEKISTON SHAROITI MISOLIDA	92
Atamatov Abdusalil Salomovich	
QAYTA TIKLANUVCHI ENERGIYA MANBALARINING AHAMIYATI VA UNING SALOHİYATINI BELGILOVCHI OMILLAR	97
Qodirov Baxodir Tursunovich, To'rayev Qaxramon Zokirjonovich	

NAMANGAN VILOYATIDA AYOLLAR TADBIRKORLIK FAOLIYATINI RIVOJLANTIRISHDA TADBIRKORLIK MUHITINI BAHOLASH	103
Raximova Moxigul Isroiljonovna	
O'ZBEKISTON IQTISODIYOTIGA TO'G'RIDAN-TO'G'RI XORIJIY INVESTITSİYALARNI JALB ETISH BILAN BOG'LIQ MUAMMOLAR VA ULARNI BARTARAF ETISH YO'LLARI	107
Davitova Shaxzoda Doniyor qizi	
ANALYSIS OF THE FORMATION OF MARKET DEMAND AND THE ESTABLISHMENT OF EQUILIBRIUM IN A MARKET ECONOMY	112
Kamilova Nargiza	
BO'LAJAK FIZIKA O'QITUVCHILARINI NANOTEXNOLOGIYA SOHASIDAGI BILIMLARNI TAQDIM ETISHGA VA O'QITISHGA TAYYORLASH METODIKASI	115
Sottarov Abdulvali Umirqulovich	
INTEGRATING AI INTO STRATEGIC MANAGEMENT IN HIGHER EDUCATION INSTITUTIONS	120
Uktamova Durdona Bakhtiyor qizi, Sultonali Umaraliyevich Mekhmonov	
BARQAROR RIVOJLANISH SHAROITIDA IJTIMOIIY HISOBOTLAR VA ULARNING AHAMIYATI	130
Sayfullayev Mexroj Sayfullayevich	
SANOAT KLASTERINING IQTISODIY SAMARADORLIGINI BAHOLASHNING USLUBIY JIHATLARI.....	135
Satvoldiyev Ulugbek Kamilovich	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA TIJORAT BANKLARI LIKVIDLIGINI BOSHQARISHNI TAKOMILLASHTIRISHNING INNOVATSION YONDASHUVLARI	140
Yangiboev Rustam Berdiyrovich	
MINTAQA IQTISODIY O'SISH DRAYVERLARINI RIVOJLANTIRISHDA MOLIYAVIY XAVFLARNI BOSHQARISH MEKANIZMLARI.....	145
Turopova Nigora Xolmurod qizi	
ЭКОЛОГИЯ ТУРИСТА КАК МЕТОД СОЗДАНИЯ КОМФОРТНОЙ И УСТОЙЧИВОЙ СРЕДЫ ДЛЯ ПУТЕШЕСТВЕННИКОВ.....	149
Наурызбаев Алиакбар Рустамович	
BINO VA INSHOOTLARNI BARPO ETISHDA PREFABRIKATSIYALASHGAN HAMDA MODULLI QURILISH TIZIMLARINI AQLLI BOSHQARUV ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	152
Solijonov Javoxirmirzo Obidjon o'g'li	
RAQAMLI TRANSFORMATSIYA SHAROITIDA AKSIYADORLIK TIJORAT BANKLARIDA KORPORATIV BOSHQARUVNI XALQARO STANDARTLAR ASOSIDA TAKOMILLASHTIRISH	163
Saidaxmedova Aida Mirzayevna	
O'ZBEKISTONDA KO'CHAT YETISHTIRISHNING HOZIRGI HOLATI VA RIVOJLANISH TENDENSIYALARI.....	169
Abdufarmonov Farrux Faxriddinovich	
O'ZBEKISTONDA EKSPORTGA YO'NALTIRILGAN QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI SIFATI VA XALQARO STANDARTLARGA MUVOFIQLIGI TAHLILI	174
Safarova Muxabbat Radjabovna	
TIJORAT BANKLARI DEPOZIT SIYOSATI VA DEPOZIT BAZASI DINAMIKASINING BANK LIKVIDLIGIGA TA'SIRI	178
Sulaymanov Samandarboy Adhambek o'g'li	
RAQAMLI IQTISODIYOT SHAROITIDA ISLOMIY MOLIYANING BANK TIZIMIGA INTEGRATSIYASI: MUAMMOLAR, IMKONIYATLAR VA TRANSFORMATSIYA YO'NALISHLARI	186
Adilov Zuxriddin Marip o'g'li	
SAMARQAND VILOYATI SANOATINING HUDUDIIY TARKIBINI TAKOMILLASHTIRISHNING AYRIM MASALALARI.....	190
Uralov Eliboy Omonovich	

DIVERSIFIKATSIYALASHUV ASOSIDA QURILISH TARMOG'I RIVOJLANISHINI KO'P OMILLI BOG'LANISHLAR ASOSIDA MODELLASHTIRISH.....	194
<i>Yembergenova Aynur Aydosbaevna</i>	
ЩЕБЕНОЧНО-МАСТИЧНЫЙ АСФАЛЬТОБЕТОН В КИТАЕ: СОСТАВ, СВОЙСТВА, ИННОВАЦИИ И ПЕРСПЕКТИВЫ РАЗВИТИЯ.....	201
<i>Карабаев Абдужаббор Мелиевич, Занг Хайфей</i>	
TADBIRKORLIK FAOLIYATIDA SUBYEKTIV RISKNI SHAKLLANTIRUVCHI KOGNITIV OMILLAR VA ULARNI BOSHQARISH MEKANIZMLARI	205
<i>Abduxamid Abdumalikovich Bektemirov</i>	
HOMILADOR AYOLLAR UCHUN MAXSUS KIYIMLARNI LOYIHALASHDA ISTE'MOLCHILAR TALABLARINI O'RGANISH	211
<i>D.Sattarova, U.Vakhidova, D.Madiyarovna</i>	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASIDA AHOLI DAROMADLARIGA TA'SIR ETUVCHI STATISTIK INDIKATORLAR TIZIMINING METODOLOGIK ASOSLARI VA ULARNING TAHLILYI IMKONIYATLARI	217
<i>Atayev Jaxongir Erkinovich</i>	
KICHIK BIZNES INVESTITSION KREDITLARINI TIJORAT BANKLARI TOMONIDAN MOLIYALASHTIRISH.....	221
<i>M.O.Yuldoshova</i>	
HUDUDNING "YASHIL IQTISODIYOT" ASOSIDA RIVOJLANISHINI TADQIQ ETISH: KO'RSATKICHLAR TIZIMI VA BAHOLASH USULLARI	226
<i>Shomirzayev Abdug'affor Abdujabbor o'g'li</i>	
O'ZBEKISTONDA SUV XO'JALIGI TIZIMIDAGI QAYTA TIKLANUVCHI HAVZALAR	231
<i>To'rayev Rasul Nortojiyevich, Seytov Aybek Jumabayevich, Uteuliyev Niyatbay Uteuliyevich, Haydarova Roziya Davronovna</i>	
KORXONALAR IQTISODIY BARQARORLIGINING NAZARIY MODELLARI VA SINERGETIK YONDASHUV ASOSIDA BAHOLASH MEKANIZMLARI	236
<i>Iminova Nargizaxon Akramovna</i>	
TIJORAT BANKLARINING INVESTITSIYA SIYOSATI VA QIMMATLI QOG'OZLAR PORTFELINI BOSHQARISH STRATEGIYALARI	241
<i>Abduvaliyev Sanjar Abdurahmonovich</i>	
PAHTA VA MEVA-SABZAVOT YETISHTIRUVCHI FERMERLARDA TAVAKKALCHILIK XULQ-ATVORINING QIYOSIY TAHLILI: ISTIQBOL NAZARIYASI ASOSIDA.....	249
<i>Tadjiyev Abdusame Abduhamidovich</i>	
ФОРМИРОВАНИЕ МАРКЕТИНГОВОЙ СТРАТЕГИИ ОБРАЗОВАТЕЛЬНОЙ ОРГАНИЗАЦИИ В СОВРЕМЕННЫХ УСЛОВИЯХ.....	253
<i>Алиев Абдулазиз Исмаилович, Кахрамонова Азиза Шухрат кизи</i>	
QQS TIZIMI SAMARADORLIGINI XALQARO INDIKATORLAR ASOSIDA BAHOLASH	259
<i>Eshkarayev Bobir Chariyevich</i>	
QISHLOQ XO'JALIGIDA OZIYQ-OVQAT XAVFSIZLIGINI TA'MINLASHNING INNOVATSION USULLARI	265
<i>Tadjimirzayev Anvar Abduvoxiidovich, Batirova Raxima Abdujabborovna</i>	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI TIJORAT BANKLARIDA KREDIT RISKINI BOSHQARISH MEKANIZMINING AMALIY TAHLILLARI.....	273
<i>Hamroyev Sherzod Axtamovich</i>	
ПРОГНОЗИРОВАНИЕ ПОТРЕБИТЕЛЬСКОГО СПРОСА С ИСПОЛЬЗОВАНИЕМ МЕТОДОВ МАШИННОГО ОБУЧЕНИЯ В РОЗНИЧНОЙ ТОРГОВЛЕ УЗБЕКИСТАНА.....	280
<i>Тен Марина Владимировна</i>	
O'ZBEKISTON SANOATIDA MAHALLIYLASHTIRISH DASTURLARINING IMPORT O'RNINI BOSISHDAGI SAMARADORLIGI TAHLILI	287
<i>Sobitova Ra'no Solidjonovna</i>	

NEFT-GAZ LOYIHALARIDA DAVLAT VA INVESTOR MANFAATLARINI MUVOFIQLASHTIRISHNING FISKAL-BOJXONA MEXANIZMLARI.....	290
Mansurov Obid Zaynidinovich	
QURILISH KORXONALARI FAOLIYAT SAMARADORLIGINI BAHOLASH INSTRUMENTLARI	296
Yahyoyev To'liqin Ismatulla o'g'li	
QASHQADARYO VILOYATIDA TURIZMNI RIVOJLANTIRISHDA TRANSPORT INFRATUZILMASINING TA'SIRI.....	300
Jahongir Ruziboyevich Qosimov, Narzullayeva Charos	
O'ZBEKISTON RESPUBLIKASI TIJORAT BANKLARIDA KREDIT PORTFELINING SEKTORLAR KESIMIDAGI RISKLARI VA ULARNI TAKOMILLASHTIRISH YO'LLARI.....	306
Norova Nozima Nabiyeвна	
AVTOMOBIL SANOATI KORXONALARIDA BREND STRATEGIYASINI BOSHQARISHNING ZAMONAVIY MODELLARI.....	312
Boboyev L Kadruxja Djuraxodjayeвich	
HUDUD EKSPORT SALOHİYATINI STATISTIK TADQIQ ETISHDA RCA INDEKSIDAN FOYDALANISH.....	318
Xurramov Ramazon Allayor o'g'li	
СОВРЕМЕННЫЕ КОНЦЕПЦИИ И ТЕНДЕНЦИИ РАЗВИТИЯ УПРАВЛЕНИЯ СТРАТЕГИЕЙ БРЕНДОВ В АВТОМОБИЛЬНОЙ ПРОМЫШЛЕННОСТИ	325
Бобоев Л Кадрухжа Джураходжаевич	
HUDUDLARDA UY-JOY QURILISHI JARAYONINI TASHKIL ETISHNING QONUNIYATLARI VA TAMOYILLARI.....	331
Usmanov Mirumar Abdulla o'g'li	
OYNALI FASAD TIZIMLARINI MONTAJ QILISHNING ZAMONAVIY TEXNOLOGIYALARI	339
Inamov Boxodir Nizamovich, Ozodxo'jayev G'aybulla Sherzodxo'ja o'g'li	
KLASSIK SHIFRLASH ALGORITMLARINING XUSUSIYATLARINI NEYRON TARMOQ ORQALI O'RGANISH.....	344
Davlatov Mirzo-Ulug'bek Bobir o'g'li, Allanov Orif Menglimuratovich, Turdibekov Baxtiyor Baxodir o'gli	
АЛГОРИТМ АДАПТАЦИИ ПАРАМЕТРОВ СИСТЕМ ИДЕНТИФИКАЦИИ ДИНАМИЧЕСКИХ ОБЪЕКТОВ.....	350
Сидиков Исамиддин Хакимович, Алимова Гулчехра Рахимжоновна, Ибрагимов Беғовот Шералиевич	
ELEKTRON HUKUMATNING BARQAROR RIVOJLANISHI: QOZOG'ISTON VA O'ZBEKISTON TAJRIBASINING QIYOSIY TAHLILI.....	355
Umarova Durdona Abdumannabovna	
UY-JOY FONDI BOSHQARUVINING TASHKILY-IQTISODIY MEXANIZMLARINI TAKOMILLASHTIRISH.....	360
Aminova Naima Umar qizi	
RAQAMLI IQTISODIYOT RIVOJI VA UNI TARTIBGA SOLISHDA MUVOZANATLI REGULYATIV SIYOSAT YURITISH.....	365
Davlatov Ulug'bek Baxodirovich	
HUDUDIY SANOAT ISHLAB CHIQRISHNI INNOVATSION RIVOJLANTIRISH TENDENSIYALARI	370
Avliyaqulov Xudoyberdi	
O'ZBEKISTONDA AHOLINI UY-JOY BILAN TA'MINLASH DASTURLARIDA MAVJUD MUAMMOLAR.....	374
Xannarov Komiljon Karimovich	
DAVLAT FUQAROLIK XIZMATINING JOZIBADORLIGINI OSHIRISH VA DAVLAT FUQAROLIK XIZMATCHILARINI MOTIVATSIYALASHGA OID TEXNOLOGIYALAR.....	380
Bekmurodov Navruz Ergashevich	

FORECASTING AND PROMISING DIRECTIONS OF INNOVATIVE INDUSTRIAL AND INVESTMENT DEVELOPMENT IN THE KASHKADARYA REGION.....	393
Sattorov Shohruh	
ПОВЫШЕНИЕ ЭФФЕКТИВНОСТИ ИСПЫТАТЕЛЬНЫХ ЛАБОРАТОРИЙ НА ОСНОВЕ РАСШИРЕННОЙ РИСК-ОРИЕНТИРОВАННОЙ МОДЕЛИ С ВЕСОВЫМИ КОЭФФИЦИЕНТАМИ.....	400
Загидуллина Карина Рафаиловна	
РОЛЬ ФИНАНСОВОЙ ГРАМОТНОСТИ В РАЗВИТИИ ЖЕНСКОГО ПРЕДПРИНИМАТЕЛЬСТВА.....	405
Viktoriya Kan	
HUDUDLARDA SANOAT MAHSULOTLARI ISHLAB CHIQRISH JARAYONLARINI STATISTIK BAHOLASH.....	410
Nizomov Maxmud Minovarovich	
ЭФФЕКТИВНОСТЬ И ПРАКТИЧЕСКОЕ ЗНАЧЕНИЕ МЕТОДОЛОГИИ SWOT-АНАЛИЗА ПРИ ФОРМИРОВАНИИ КОРПОРАТИВНОЙ СТРАТЕГИИ.....	414
Махмудов Суннатжон Абдужаббор ўғли	
QURILISH MATERIALLARI SANOATI KORXONALARI BOSHQARUVI STRATEGIYALARINI SAMARALI TASHKIL ETISH.....	419
Ubaydullayev Muhammadjon Abdusamad o'g'li	
TRANSFORMATSION YETAKCHILIK VA XODIMLARNING INNOVATSION XULQ-ATVORI: KORPORATIV TASHKILOTLARDA EMPIRIK TADQIQOT.....	423
Alimov Bobirjon	
EKSPORTBOP QISHLOQ XO'JALIGI MAHSULOTLARI QIYMAT ZANJIRIDA LOGISTIKA XARAJATLARINI OPTIMALLASHTIRISHNING IQTISODIY MEKANIZMLARI.....	432
Toxirov Shodibek Jo'ra o'g'li, G.M.Abdulxayeva	
ELEKTRON SAVDODA YASHIRIN IQTISODIY FAOLIYATNI QISQARTIRISHDA MOLIVAVIY NAZORAT MEKANIZMLARINI RIVOJLANTIRISH.....	437
Iskandarova Munisa Hasan qizi	
MAMLAKAT INNOVATSION FAOLIGIGA TA'SIR ETUVCHI ASOSIY OMILLARNING NAZARIY VA USLUBIY TAHLILI.....	441
Azimov Bobir Fattohevich	
O'ZBEKISTON MAHALLIY BYUDJETLARINING O'ZIGA XOSLIGI VA UNING DAROMAD MANBALARINI KUCHAYTIRISH MEKANIZMINING ROLINI OSHIRISH MASALALARI.....	445
Safarmurodova Marjona To'raqulovna	
DAVLAT OLIY TA'LIM MUASSALARIDA MOLIVAVIY MUSTAQILLIK SHAROITIDA RAQOBATBARDOSHLIKNI TA'MINLASH VOSITALARI.....	450
Adizov Bobir Baxtiyorovich	
SIRKULAR IQTISODIYOT SOHASIDA ILG'OR XORIJIY TAJRIBALAR VA ULARNI O'ZBEKISTON SHAROITIDA QO'LLASH IMKONIYATLARI.....	457
Narzullayev Elmurod Shuxrat o'g'li	
QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA ETNOTURIZMNI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI VA UNING IJTIMOY-IQTISODIY AHAMIYATI.....	462
Kunnazarova Orazxan	

QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA ETNOTURIZMNI RIVOJLANTIRISH IMKONIYATLARI VA UNING IJTIMOIIY- IQTISODIY AHAMIYATI

Kunnazarova Orazxan

TDIU tayanch doktoranti

Annotatsiya. Zamonaviy sharoitda turizm iqtisodiy rivojlanish va madaniy merosni asrashning muhim vositalaridan biri sifatida tobora ortib bormoqda. Maqolada Qoraqalpog'iston Respublikasining etnografik turizm salohiyati, mavjud imkoniyatlari, uning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati, rivojlanish tendensiyalari hamda ustuvor yo'nalishlari tahlil qilinadi. Tadqiqot mintaqaning madaniy merosi, etnik xilma-xilligi va an'anaviy hayot tarzi asosida sayyohlikni rivojlantirish yo'llarini yoritadi. Shuningdek, etnografik turizmning ijtimoiy-iqtisodiy ahamiyati va barqaror rivojlanishdagi roli tahlil qilinadi. Tadqiqot natijalari mintaqada etnoturizmni samarali rivojlantirish uchun strategik takliflar ishlab chiqishga xizmat qiladi.

Kalit so'zlar: Qoraqalpog'iston, etnografik turizm, tarixiy-madaniy meros, turizm salohiyati, milliy an'ana, turizm infratuzilmasi, barqaror rivojlanish.

Abstract. In the modern context, tourism is increasingly becoming a key driver of economic development and cultural heritage preservation. The article analyzes the ethnographic tourism potential of the Republic of Karakalpakstan, existing opportunities, its socio-economic significance, development trends, and priority directions. The study highlights ways to develop tourism based on the region's cultural heritage, ethnic diversity, and traditional lifestyle. It also examines the socio-economic importance of ethnographic tourism and its role in sustainable development. The research findings contribute to the development of strategic recommendations for the effective advancement of ethnotourism in the region.

Keywords: Karakalpakstan, ethnographic tourism, historical and cultural heritage, tourism potential, national traditions, tourism infrastructure, sustainable development.

Аннотация. В современных условиях туризм становится одним из важнейших факторов экономического развития и сохранения культурного наследия. В статье анализируются потенциал этнографического туризма Республики Каракалпакстан, существующие возможности, его социально-экономическое значение, тенденции развития и приоритетные направления. В исследовании освещаются пути развития туризма на основе культурного наследия региона, этнического разнообразия и традиционного образа жизни. Также анализируется социально-экономическая значимость этнографического туризма и его роль в устойчивом развитии. Результаты исследования служат основой для разработки стратегических предложений по эффективному развитию этнотуризма в регионе.

Ключевые слова: Каракалпакстан, этнографический туризм, историко-культурное наследие, туристический потенциал, национальные традиции, туристическая инфраструктура, устойчивое развитие.

KIRISH

Turizm mamlakat iqtisodiyotiga salmoqli hissa qo'shadigan soha. Mamlakatimizda uning turlarini ko'paytirish, tashqi, ichki va ziyorat turizmi, ekologik, etnoturizm, ishbilarmonlik, sport, gastronomik, tibbiy, inklyuziv, ta'lim va ilmiy turizmni rivojlantirish, turizm bozorida keng joriy qilish maqsadida salmoqli ishlar olib borilmoqda, turizm infratuzilmasi bilan shug'ullanayotganlar uchun qo'shimcha imtiyozlar yaratilmoqda.

So'nggi yillarda jahon turizm sanoatida etnoturizm alohida e'tibor qozonmoqda. Bu yo'nalish sayyohlarni mahalliy xalqning urf-odatlarini, milliy liboslari, an'anaviy hunarmandchiligi va oshxonasi bilan yaqindan tanishtirishga qaratilgan. Qoraqalpog'iston Respublikasi o'zining boy tarixiy-madaniy merosi, ko'p asrlik an'analari va o'ziga xos etnik rang-barangligi bilan O'zbekistonning etnoturizm markazlaridan biriga aylanish salohiyatiga ega. Mintaqada joylashgan Ellikqal'a yodgorliklari, Amudaryo bo'yidagi qadimiy manzillar,

Qoraqalpog' xalqining milliy amaliy san'ati, folklori va festivallari xalqaro sayyohlarni jalb etishi va hududning o'ziga xos jozibadorligini ko'rsatishda muhim ahamiyat kasb etadi.

Qoraqalpog'iston o'zining tarixiy boyliklari, arxeologik yodgorliklari va o'ziga xos tabiiy manzaralari bilan dunyo sayyohlarini jalb etadigan katta jozibadorlikka ega. Bu hududda jahon madaniy va tabiiy merosi obyektlariga mansub ko'plab joylar mavjud bo'lib, ularning aksariyati turizm infratuzilmasini rivojlantirishga asos bo'ladi. Xususan, Qoraqalpog'istondagi insoniyat tamaddunidan hikoya qiluvchi arxeologik obyektlar bisyor. Hozirgi kunda Qoraqalpog'istonda 300 dan ortiq arxeologik obyektlar mavjud bo'lib, ulardan eng mashhurlari — Tuproqqal'a, Ellikqal'a va Ayoqqal'a hududlaridagi qadimiy manzillardir. Bular, o'z navbatida, sayyohlar uchun jozibadorlikni oshirib, hududning turistik imkoniyatlarini kengaytiradi. Qoraqalpog'iston Respublikasi O'zbekistonning shimoli-g'arbida joylashgan bo'lib, o'ziga xos madaniy meros, ko'p asrlik tarix va rang-barang etnik tarkibi bilan ajralib turadi. Qoraqalpog'iston Respublikasi tarixiy, madaniy va tabiiy boyliklarga ega hudud sifatida nafaqat O'zbekiston, balki butun Markaziy Osiyoda alohida o'rin tutadi. Bu hududni «ochiq osmon ostidagi arxeologik muzey» deb atash mumkin, chunki bu yerda qadimiy Xorazm madaniyatining markazi bo'lgan Qoraqalpog'istonda nafaqat arxeologik meros, balki etnografik va ekologik turizmni rivojlantirish uchun katta imkoniyatlar mavjud. Hududning geosiyosiy joylashuvi, ekologik turizm bilan uyg'unlashgan etnoturizm imkoniyatlari va milliy madaniyatni asrab-avaylashga qaratilgan davlat dasturlari Qoraqalpog'istonni kelajakda nafaqat O'zbekistonda, balki butun Markaziy Osiyoda etnoturizm markazlaridan biriga aylantirishi mumkin. Shu bois, etnoturizmni rivojlantirish strategiyasini ishlab chiqish va uni bosqichma-bosqich amalga oshirish mintaqaning ijtimoiy-iqtisodiy taraqqiyotida muhim omil bo'lib xizmat qiladi.

Hozirgi kunda turizm sohasining diversifikatsiyasi, ayniqsa etnografik turizm yo'nalishining rivojlanishi iqtisodiy o'sish va madaniy merosni saqlashning muhim omillaridan biri hisoblanadi. Qoraqalpog'iston Respublikasi boy tarixiy, madaniy va etnografik resurslarga ega bo'lib, ushbu imkoniyatlarni iqtisodiy aylanishga kengroq jalb etish uchun katta salohiyat mavjud. Shu bois etnografik turizmni rivojlantirishning tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarini yanada takomillashtirish muhim ahamiyat kasb etadi. Qoraqalpog'iston o'zining tarixiy boyliklari, arxeologik yodgorliklari va o'ziga xos tabiiy manzaralari bilan dunyo sayyohlarini jalb etadigan katta jozibadorlikka ega. Bu hududda jahon madaniy va tabiiy merosi obyektlariga mansub ko'plab joylar mavjud bo'lib, ularning aksariyati turizm infratuzilmasini rivojlantirishga mustahkam asos bo'lib xizmat qiladi. Xususan, Qoraqalpog'istondagi insoniyat tamaddunidan hikoya qiluvchi arxeologik obyektlar bisyor. Hozirgi kunda Qoraqalpog'istonda 300 dan ortiq arxeologik obyektlar mavjud bo'lib, ulardan eng mashhurlari — Tuproqqal'a, Ellikqal'a va Ayoqqal'a hududlaridagi qadimiy manzillardir. Bular, o'z navbatida, sayyohlar uchun jozibadorlikni oshirib, hududning turistik imkoniyatlarini kengaytiradi.

MAVZUGA OID ADABIYOTLAR SHARHI

Etnografik turizmni o'rganish masalasi mahalliy va xorijiy olimlar tomonidan keng tadqiq etilgan bo'lib, ushbu yo'nalishning nazariy va amaliy asoslari turli ilmiy yondashuvlar orqali yoritilgan.

Xorijiy tadqiqotchilar orasida N. Graburn etnoturizmni "mahalliy xalqlarning madaniy hayoti va an'alarini turistik mahsulot sifatida namoyon etuvchi jarayon" sifatida izohlaydi (Graburn, 1983). Uning fikricha, etnoturizm nafaqat iqtisodiy foyda keltiradi, balki madaniy identitetni saqlashga ham xizmat qiladi.

Shuningdek, D. MacCannell turizmni ijtimoiy fenomen sifatida tahlil qilib, "turistlar autentiklik izlaydi, bu esa mahalliy madaniyatning sahnalashtirilishiga olib keladi", deb ta'kidlaydi (MacCannell, 1976). Ushbu yondashuv etnoturizmga madaniy qadriyatlarining tijoratlashuvi muammosini ochib beradi.

Rossiyalik olim A.A. Formozov esa tarixiy-madaniy yodgorliklarni turistik resurs sifatida o'rganib, "arxeologik va etnografik obyektlar turizmning barqaror rivojlanishida muhim omil hisoblanadi", degan fikrni ilgari suradi (Formozov, 1980).

O'zbekistonda etnoturizm sohasida so'nggi yillarda bir qator ilmiy maqolalar va amaliy tadqiqotlar chop etilgan. Xususan, O'zbekiston Respublikasi Turizm qo'mitasi, Iqtisodiy taraqqiyot va kambag'allikni qisqartirish vazirligi hamda Madaniyat vazirligi hamkorligida qabul qilingan hukumat qarorlari etnoturizm infratuzilmasini rivojlantirish va milliy merosni asrashga qaratilgan. Davlat statistika qo'mitasi ma'lumotlariga ko'ra, etnoturizmga qiziqish bildirayotgan xorijiy sayyohlar soni yil sayin oshib bormoqda. O'zbekiston Respublikasi Vazirlar Mahkamasining 2022-yil 28-sentyabrdagi "2022–2026-yillarda Qoraqalpog'iston Respublikasining turizm salohiyatini rivojlantirish bo'yicha qo'shimcha chora-tadbirlar to'g'risida"gi 545-son¹ qarori Qoraqalpog'iston Respublikasining turizm salohiyatidan samarali foydalanish, ichki va xorijiy turizm bozorlari uchun hududning jozibadorligini oshirish, turizm, madaniy meros, madaniyat va san'at sohalari infratuzilmasini yaxshilash, yangi turizm xizmatlarini joriy qilish, milliy hunarmandchilik mahsulotlari turlarini ko'paytirish, sohada yangi ish o'rinlarini yaratish maqsadida qabul qilingan. O'zbekiston Respublikasi Prezidentining 2024-yil 12-yanvardagi

1 <https://lex.uz/docs/-6212913>

“O‘zbekiston Respublikasida to‘siqsiz turizm infratuzilmasini rivojlantirish va uni rag‘batlantirish chora-tadbirlari to‘g‘risida”gi PQ-20-son² qarori asosida respublikada turizm infratuzilmasidagi mavjud muammolarni hal etish, sohada taqdim etilayotgan xizmatlar sifatini oshirish va jahon bozorlarida milliy turizm mahsulotlarini faol targ‘ib qilish bo‘yicha keng ko‘lamli islohotlar bosqichma-bosqich amalga oshirilmoqda. Boshqa me‘yoriy-huquqiy hujjatlar ham etnoturizmning iqtisodiy va madaniy ahamiyatini mustahkamlashga xizmat qilmoqda. Davlat statistika qo‘mitasi ma‘lumotlariga ko‘ra, so‘nggi uch yil ichida etnoturizm yo‘nalishida tashrif buyurgan xorijiy sayyohlar soni izchil oshib bormoqda.

Turizm bozorining vujudga kelishi olimlarning bu sohaga qiziqishini orttirib, XIX asrning oxiri va XX asrning boshlarida bir qator tadqiqotlarning o‘tkazilishiga turtki bo‘ldi. Bu borada birinchi tadqiqotchilardan biri F.V. Ogilvining fikricha, turizmning ilk tadqiqotlar haqida 1899-yilda Italiyada mashhur bo‘lgan “Giornale degli Economisti” gazetasida “Sul movimento forestieri in Italia” nomli maqolada yoritilgan. Shuningdek, Kurt Kraff o‘z izlanishlarida 1895-yilda Ye. Guer-Feuler tomonidan chop etilgan “Beitraege zu einer Statistik des Fremdenverkehrs” tadqiqoti turizm bozori rivojlanishi va uning iqtisodiy ahamiyatini o‘rganishda ilk qadamlardan biri ekanligini ta’kidlagan. Etnografik turizm (etnoturizm) tushunchasi ilmiy adabiyotlarda XX asrning ikkinchi yarmidan boshlab faol o‘rganila boshlagan, ammo uning nazariy asoslariga zamin yaratgan olimlar undan ham oldin turli sohalarda ishlagan.

Nelson H. H. Graburnning 1980–1990-yillardagi etnografik turizm va mahalliy xalqlar hayotiga ta’siri bo‘yicha ishlari mashhur bo‘lib, “Ethnic Tourism” maqolasi klassik manba hisoblanadi. A.A. Formozov XX asrning o‘rtalarida arxeologiya va etnografiya orqali tarixiy-madaniy yodgorliklarni turistik obyekt sifatida o‘rganish yo‘nalishiga hissa qo‘shgan. O‘zbekistonda madaniy va etnografik turizm konsepsiyasini targ‘ib qilgan, etnografik resurslar tasnifini bergan olim Habibulla Karimov, Qoraqalpog‘istonlik olimlar (masalan, O. Matyakubov) so‘nggi yillarda Qoraqalpoq etnografiyasi va madaniy merosini turizm resursi sifatida tadqiq etish yo‘nalishida ishlamoqda. Shuningdek, M.D. Qaypovning tadqiqotida Qoraqalpog‘istonning noyob turistik manzaralari, jumladan, Savitskiy san‘at muzeyi va Aral dengizi kabi obyektlarni zamonaviy marketing strategiyalari asosida targ‘ib qilish usullari muhokama qilingan. Shuningdek, ekoturizm va tarixiy joylarning iqtisodiy foyda keltirish salohiyatini oshirish yo‘llari ko‘rsatilgan.

M.E. Tolibayev o‘z tadqiqotida turizmning madaniy va iqtisodiy ahamiyatini yoritib, Qoraqalpog‘istonning tarixiy va tabiiy boyliklari haqida ma‘lumot keltiradi. Jumladan, Jayhun va Sayhun daryolari oralig‘ida joylashgan qadimiy yodgorliklar va hududning o‘ziga xos geografik jozibasiga alohida e’tibor qaratilgan [1].

TADQIQOT METODOLOGIYASI

Tadqiqot quyidagi metodlar yordamida olib borildi: tahliliy-uslubiy yondashuv — O‘zbekiston va xorijiy mamlakatlarda etnoturizm bo‘yicha ilmiy maqolalar, hukumat qarorlari, mavjud adabiyotlar, davlat dasturlari va statistik ma‘lumotlar tahlil qilindi; kuzatuv — Qoraqalpog‘iston hududidagi etnografik obyektlar, muzeylar, festivallar va hunarmandchilik markazlari bo‘yicha amaliy kuzatuvlar o‘tkazildi; suhbat va intervyular — mahalliy aholi, turizm sohasi vakillari, hunarmandlar va sayyohlar bilan suhbatlar tashkil qilindi; SWOT-tahlil — Qoraqalpog‘istonda etnoturizmni rivojlantirishdagi kuchli va zaif tomonlar, imkoniyatlar va xavflar baholandi.

TAHLIL VA NATIJALAR

Bizning yurtimiz ham turizmning ko‘plab yo‘nalishlari bo‘yicha keng imkoniyatlarga ega hisoblanadi. Boy tariximiz, betakror madaniyatimiz, tengi yo‘q obidalarimiz-u, takrorlanmas urf-odatlarimiz bilan qancha faxrlansak arziydi. Bu boy meroslarimiz ko‘zni quvvatlash bilan birga moddiy jihatdan xalqimizga foyda keltirishi ham mumkin. Shularni nazarda tutgan holda davlatimiz ham turizm sohasiga katta e’tibor berib, bu borada maxsus qarorlar qabul qilmoqda. Xususan, O‘zbekiston Respublikasi Prezidentining 2023-yil 26-apreldagi “Respublikaning turizm salohiyatini jadal rivojlantirish hamda mahalliy va xorijiy turistlar sonini yanada oshirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risida”gi PQ-135-son³ qarori bilan respublikaning turizm salohiyatini jadal rivojlantirish hamda mahalliy va xorijiy turistlar sonini yanada oshirishga doir qo‘shimcha chora-tadbirlar to‘g‘risidagi qarori e’lon qilindi. Qarorga ko‘ra, har bir turistik rayon bo‘yicha turizmni rivojlantirishning maqsadli ko‘rsatkichlari tasdiqlandi. Ayniqsa, bu borada Qoraqalpog‘iston Respublikasi turizmni rivojlantirish bo‘yicha kerakli ko‘rsatkichlar belgilab olindi. Madaniyat va turizm vazirligi Germaniyaning “Gesellschaft fur International Zusammenarbeit – GIZ” tashkiloti bilan yaqindan hamkorlikda Qoraqalpog‘iston Respublikasida turizm sohasini rivojlantirish yuzasidan bir qator ishlar tashkil etilmoqda. “2023–2026-yillarda Qoraqalpog‘iston Respublikasida turizmni barqaror rivojlantirish” strategiyasi ishlab chiqilgan bo‘lib, unga muvofiq turizm mahsulotlarini diversifikatsiya qilish va xizmatlar sifatini ko‘tarish, infratuzilmani yaxshilash, yangi sayyohlik yo‘nalishlarini

2 <https://lex.uz/docs/-6759699>

3 <https://lex.uz/uz/docs/-6456786>

yaratish, eksportni oshirish va tashqi turizm bozorlarida targ'ibot ishlarini olib borish, yangi bo'sh ish o'rinlarini yaratishga yo'naltirilgan. 2026-yilga kelib Qoraqalpog'istonga tashrif buyuruvchi sayyohlar sonini 180 000 nafar va mahalliy sayyohlar sonini 1 million nafarga yetkazish ko'zda tutilgan. Eko, etno, madaniy-tarixiy, ziyorat, arxeologik, gastronomik va safari turizm yo'nalishlarida yangi mahsulotlar yaratish uchun maxsus dasturlar ishlab chiqilgan [2].

Shunday qilib, madaniy-ma'rifiy turizm turizmning bir turi bo'lib, uning maqsadi tashrif buyuriladigan joyning madaniyati va madaniy muhiti, shu jumladan landshaft bilan tanishish, aholining urf-odatlarini va ularning turmush tarzi, badiiy madaniyati va san'ati, mahalliy aholining dam olish faoliyatining turli shakllari bilan tanishishdir. Madaniy turizm madaniy tadbirlarga, muzeylarga, madaniy meros obyektlariga tashriflarni, mahalliy aholi bilan aloqalarni o'z ichiga olishi mumkin. Qoraqalpog'iston Respublikasining Xo'jayli, Qo'ng'iro't tumanlari hududida xalqimizning tarixi, uning milliy madaniyatini rivojlantirish darajasi bo'yicha juda boy ma'lumotlar beradigan tarixiy va madaniy yodgorliklar joylashgan. Bugungi kunda bu yodgorliklar o'zining ahamiyatli jihati bilan respublika va butun dunyo madaniyati xazinasidan yuqori o'rin egallab, ko'pchilik ilmiy tashkilotlar hamda olimlarning e'tiborini o'ziga tortmoqda. Hozirgi vaqtda Xo'jayli va Qo'ng'iro't tumani atrofida joylashgan yodgorliklar bir qancha bo'lib, Xo'jaylida 4 ta arxeologik, 6 ta tarixiy-arxitektura, 2 ta monumental byust-yodgorlik, Qo'ng'iro't tumanida esa 48 ta arxeologik, 3 ta arxitektura, 2 ta tarixiy, 1 ta monumental yodgorlik davlat ro'yxatiga olingan [3].

Tahlillar shuni ko'rsatdiki, Qoraqalpog'iston Respublikasi hududida etnoturizm quyidagi jihatlar orqali rivojlantirilishi mumkin:

1. Madaniy meros obyektlari — Berdaq nomidagi Qoraqalpoq adabiyoti tarixi davlat muzeyi, I.V. Savitskiy nomidagi Nukus san'at muzeyi, Ellikqal'a yodgorlik majmualari kabi obyektlar asosida sayyohlik marshrutlari yaratish.
2. An'anaviy hunarmandchilik — gilamdo'zlik, yog'och o'ymakorligi, milliy libos tikish kabi hunarlarni sayyohlar ishtirokida jonli namoyish qilish.
3. Etnofestivallar — "Qoraqalpoq milliy kiyimlar kuni", "Amudaryo festivali" kabi madaniy tadbirlarni xalqaro darajaga chiqarish.
4. Mahalliy gastronomiya — milliy taomlar bo'yicha master-klasslar tashkil etish va gastronomik tur paketlarini yaratish (1-jadval).

1-jadval. Qoraqalpog'iston Respublikasida etnografik turizmni rivojlantirishning SWOT tahlili

<p>S- Kuchli jihatlari (Strengths):</p> <ul style="list-style-type: none"> ✓ Boy va noyob etnografik meros: Qoraqalpoq xalqi urf-odatlarini, an'anaviy hunarmandchiligi, xalq qo'shiqlari, raqslari va milliy kiyimlari; ✓ Tarixiy va madaniy yodgorliklarning ko'pligi: Moynoq (Aral dengizi fojiasi va muzeyi), Savitskiy san'at muzeyi (Nukus), qadimiy qal'alar (Ayazkala, Topraqkala, Kizilkala); ✓ Tabiiy landshaftlarning o'ziga xosligi: Qumli cho'llar, Sudochoye ko'li, Amudaryo bo'yidagi manzaralar; ✓ Xalq hunarmandchiligi va milliy festivallarning mavjudligi. 	<p>W- Zaif tomonlari (Weaknesses):</p> <ul style="list-style-type: none"> ○ Turizm infratuzilmasini yanada rivojlantirish zarurati: zamonaviy mehmonxonalar, yo'l va transport xizmatlarini kengaytirish imkoniyatlari mavjud; ○ Reklama va marketingni kuchaytirish ehtiyoji: mintaqaning boy etnografik salohiyatini xalqaro miqyosda kengroq targ'ib qilish imkoniyati mavjud; ○ Hududlarning geografik joylashuvi va iqlim xususiyatlari bilan bog'liq o'ziga xosliklar; ○ Mahalliy aholining xorijiy til ko'nikmalarini rivojlantirish va professional gidlar tayyorlash istiqbollari mavjud.
<p>O- Imkoniyatlar (Opportunities):</p> <ul style="list-style-type: none"> - Eko va etnoturizmga qiziqish ortib borayotgani; - Xalqaro grant va dasturlar orqali infratuzilmani rivojlantirish imkoniyati; - Yangi etnoturistik marshrutlar va madaniy festivallar tashkil etish; - Milliy va xalqaro media orqali mintaqani targ'ib qilish imkoniyatlari. 	<p>T- Tahdidlar (Threats):</p> <ul style="list-style-type: none"> ➤ Orol dengizi ekologik muammolari va cho'llanish jarayonining turizmga salbiy ta'siri; ➤ Global iqtisodiy inqiroz yoki siyosiy beqarorlik holatlarining tashrif buyuruvchilar oqimiga ta'siri; ➤ Turizm bozori raqobatining kuchayishi (mintaqaviy va xalqaro miqyosda); ➤ Mahalliy meros ob'ektlarining yetarlicha himoya qilinmagani va yo'qolib borish xavfi.

Davlat aktivlarini boshqarish agentligi Qoraqalpog'iston Respublikasi hududiy boshqarmasi bilan hamkorlikda Ellikqal'a tumanida joylashgan Aqchaqo'l ko'lining turistik salohiyati, investitsion jozibadorligi va tadbirkorlar uchun imkoniyatlarini aks ettiruvchi maxsus videorolik ishlab chiqildi va O'zbekistonning markaziy telekanallari bo'ylab targ'ib etib kelinmoqda. Turistik axborot markazlarida sayyohlarga ko'rsatilayotgan xizmatlar sifati va ko'lamini kengaytirish maqsadida sayyohlar uchun maxsus turistik buklet, flayer va kitobchalar ishlab chiqilib, tarqatish xizmatlari yo'lga qo'yildi. Darhaqiqat, arxeologik va ziyorat turizmini rivojlantirish ham ustuvor vazifa bo'lib qolmoqda. Madaniy meros obyektlarini o'z holida saqlab qolish va turizmni rivojlantirish maqsadida

2018–2020-yillar davomida Xo‘jayli tumanidagi Mazlumxon Sulu, Shomun Nabi, Qo‘ng‘irot tumanidagi Dovud ota, Mo‘ynoq tumanidagi Hakim ota (Sulaymon Boqirg‘oniy), Chimboy tumanidagi Berdaq bobo, Aqimbet baxshi maqbaralari hamda Ellikqal‘a tumanidagi Tuproq qal‘a, Katta Guldursin qal‘a, Beruniy tumanidagi Qizil qal‘a, Pil qal‘a arxeologiya obyektlarida qayta ta‘mirlash va tiklash, atrofni obodonlashtirish ishlari olib borildi.

Turizm salohiyatini targ‘ib qilish maqsadida Xitoy, Koreya, Belgiya, Rossiya, BAA davlatlarida o‘tkazilgan xalqaro ko‘rgazmalarda hududning turizm salohiyati namoyish etildi. Qoraqalpog‘iston Respublikasi va Nukus shahrining turistik xaritasi ishlab chiqildi va turistik axborot markazlari orqali bepul tarqatilishi yo‘lga qo‘yildi. Sohada faoliyat yuritayotgan hunarmandlar katalogi ishlab chiqilib, ular to‘g‘risida 10 ta videorolik tayyorlandi. Har yili (ikki yilda bir marta) “Orolning 99 ta baliq taomlari” gastronomik festivali, “STIHIYA” elektron musiqa festivali, “Navruz” etnofestivali, “Mo‘ynoq ralli” avtopoygasi, “Sahro simfoniyasi” nomli “open air” festivali o‘tkazib kelinmoqda [3].

Qoraqalpog‘istonda turizmni rivojlantirish uchun bir qator istiqbolli yo‘nalishlar mavjud:

- tegishli infratuzilmani rivojlantirish imkoniyatlari: Qoraqalpog‘istonning ayrim hududlarida transport tizimini takomillashtirish, zamonaviy mehmonxonalar, restoranlar va boshqa turistik infratuzilma obyektlarini barpo etish uchun katta salohiyat mavjud;

- atrof-muhitni yaxshilash yo‘nalishlari: Qoraqalpog‘istondagi ayrim hududlarda ekologik holatni yaxshilash, suv, havo va tuproq sifatini tiklash orqali turizmni yanada rivojlantirish imkoniyatlari mavjud;

- turizm bo‘yicha xabardorlikni oshirish zarurati: Qoraqalpog‘istonda turizm sanoatini rivojlantirish orqali aholi o‘rtasida yangi iqtisodiy imkoniyatlar va faoliyat yo‘nalishlari haqida tushunchani kengaytirish mumkin;

- axborot resurslarini kengaytirish imkoniyatlari: Qoraqalpog‘iston haqida ko‘proq va sifatli ma‘lumotlar yaratish, turizmga oid raqamli platformalarni rivojlantirish hamda til imkoniyatlarini kengaytirish orqali sayyohlarni jalb qilish salohiyati yuqori;

- sayohat marshrutlarini diversifikatsiya qilish va eksklyuziv takliflarni shakllantirish, shuningdek, madaniy va tarixiy diqqatga sazovor joylarga kirish imkoniyatlarini kengaytirish istiqbollari mavjud;

- mamlakatning markaziy hududlari bilan transport aloqalarini rivojlantirish orqali mintaqaga kirish imkoniyatlarini yanada yaxshilash mumkin;

- iqtisodiy rivojlanish imkoniyatlari: turizm sohasiga investitsiyalarni jalb qilish orqali mahalliy loyihalarni qo‘llab-quvvatlash va iqtisodiy faollikni oshirish uchun keng imkoniyatlar mavjud;

- sayohatni tartibga solish va boshqarish imkoniyatlari: ayrim hududlarda xavfsizlik va muhofaza talablarini hisobga olgan holda sayohat yo‘nalishlarini yanada samarali tashkil etish mumkin;

- axborot va marketingni rivojlantirish zarurati: mintaqaga haqida xabardorlikni oshirish, turizm brendini shakllantirish va mavjud imkoniyatlarni keng targ‘ib qilish orqali sayyohlar oqimini oshirish mumkin.

Bunday imkoniyatlar asosida Qoraqalpog‘iston o‘zining madaniy-tarixiy diqqatga sazovor joylari va betakror tabiati bilan sayyohlarni o‘ziga jalb etadigan noyob hudud sifatida yanada rivojlanish salohiyatiga ega. Bu yerda sayyohlarni ko‘proq jalb qilish uchun turizmning turli turlarini faol targ‘ib qilish muhim ahamiyat kasb etadi [4].

XULOSA VA TAKLIFLAR

Xulosa qilib aytganda, hududning turizm bozorida yangi turmahsulotlar va xizmatlarni taqdim qilish uchun uning imidji muhim ahamiyatga ega. Bu borada Qoraqalpog‘iston Respublikasining hududlaridagi boy turizm resurslaridan samarali foydalanish alohida ahamiyat kasb etadi. Ayniqsa, Qoraqalpog‘iston Respublikasining cho‘l hududlariga xos bo‘lgan o‘ziga xos xususiyatlarni hisobga olish zarur. Cho‘l hududlarida turistik marshrutlarni amalga oshirishda murakkabliklar mavjud bo‘lib, ularni yechish uchun maxsus yondashuv talab etiladi. Qoraqalpog‘iston Respublikasida etnografik turizmni rivojlantirish katta salohiyatga ega. Biroq mavjud muammolarni bartaraf etish uchun kompleks yondashuv, jumladan, tashkiliy va iqtisodiy mexanizmlarning uzviy integratsiyasi zarur. Taklif etilgan mexanizmlar asosida amaliy chora-tadbirlar amalga oshirilsa, bu hudud iqtisodiyoti va madaniy merosni saqlashga katta hissa qo‘shadi.

Olingan natijalar asosida etnografik turizmni rivojlantirish uchun quyidagi tashkiliy-iqtisodiy mexanizmlarni takomillashtirish zarur: hududiy turizm klasterlarini yaratish — Mo‘ynoq, Qonliqo‘l va Chimboy tumanlarida etnografik turizm klasterlarini shakllantirish; davlat-xususiy sheriklikni kuchaytirish — mahalliy tadbirkorlarni loyihalarga jalb etish; moliyaviy mexanizmlarni rivojlantirish — subsidiyalar, grantlar va soliq imtiyozlarini joriy etish; kadrlar tayyorlash va malaka oshirish tizimini yo‘lga qo‘yish; mahalliy aholining ishtirokini ta‘minlash — turizmga xizmat ko‘rsatuvchi kichik biznesni rivojlantirish orqali ish o‘rinlarini yaratish. Umuman olganda, Qoraqalpog‘iston Respublikasida turizmni rivojlantirish, jozibador sayyohlik maskaniga aylanish uchun barcha imkoniyatlar mavjud. To‘g‘ri qabul qilingan strategik va marketing qarorlari mintaqaga salohiyatini ochish va ko‘proq sayyohlarni jalb qilishga yordam beradi, bu esa iqtisodiy o‘sish va mahalliy aholi turmushini yaxshilashga xizmat qiladi.

Foydalangan adabiyotlar ro'yxati:

1. K. B. Kallibekovich, "QORAQALPOG'ISTON RESPUBLIKASIDA TURISTIK XIZMATLAR BOZORINI RIVOJLANTIRISHNING IQTISODIY AHAMIYATI," "YASHIL IQTISODIYOT VA TARAQQIYOT" ijtimoiy, iqtisodiy, siyosiy, ilmiy ommabop jurnal, Vols. № 11-son., no. 2024-yil, noyabr.
2. Q. I. qizi, "Qoraqalpog'iston Respublikasida turizmni rivojlantirish tendensiyalari," "Smart-turizm: XORIJIY TAJRIBA VA UNI O'ZBEKISTONDA QO'LLASH ISTIQBOLLARI". Respublika ilmiy-amaliy anjumani materiallari to'plami. – T.: "YalT" jurnali, no. 15-dekabr, 2023-yil.
3. K. M. D. qizi, "ИЖТИМОИЙ-ГУМАНИТАР ФАНЛАРНИНГ ДОЛЗАРБ МУАММОЛАРИ," SCIENCEPROBLEMS.UZ, no. № S/5 (3)-2023, ТОШКЕНТ-2023.
4. X. M. Gulamjonovna, "Qoraqalpog'iston Respublikasida turizmni rivojlantirish yo'llari," "Smart-turizm: XORIJIY TAJRIBA VA UNI O'ZBEKISTONDA QO'LLASH ISTIQBOLLARI". Respublika ilmiy-amaliy anjumani materiallari to'plami. – T.: "YalT" jurnali, 2023. – 540-b., no. 2023-yil, dekabr. Maxsus son.
5. Graburn, N. (1983). The Anthropology of Tourism. Annals of Tourism Research.
6. MacCannell, D. (1976). The Tourist: A New Theory of the Leisure Class. University of California Press.
7. Formozov, A.A. (1980). Archaeology and Cultural Heritage. Moscow.

muhandislik **& iqtisodiyot**

ijtimoiy-iqtisodiy, innovatsion texnik,
fan va ta'limga oid ilmiy-amaliy jurnal

Ingliz tili muharriri: Feruz Hakimov

Musahhih: Zokir Alibekov

Sahifalovchi va dizayner: Abdurahmon Qurbonov

2026. № 4

© Materiallar ko'chirib bosilganda "Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali manba sifatida ko'rsatilishi shart. Jurnalda bosilgan material va reklamalardagi dalillarning aniqligiga mualliflar ma'sul. Tahririyat fikri har vaqt ham mualliflar fikriga mos kelmasligi mumkin. Tahririyatga yuborilgan materiallar qaytarilmaydi.

"Muhandislik va iqtisodiyot" jurnali 26.06.2023-yildan
O'zbekiston Respublikasi Prezidenti Adminstratsiyasi huzuridagi
Axborot va ommaviy kommunikatsiyalar agentligi tomonidan
№S-5669245 reyestr raqami tartibi bo'yicha ro'yxatdan o'tkazilgan.

Litsenziya raqami: №095310.

**Manzilimiz: Toshkent shahri Yunusobod
tumani 15-mavze 19-uy**

+998 93 718 40 07

<https://muhandislik-iqtisodiyot.uz/index.php/journal>

t.me/yait_2100